

21

26

Co to just piggyback?
Wanted programming

K 7

55

(4)

Go to the library

Widening the

FX

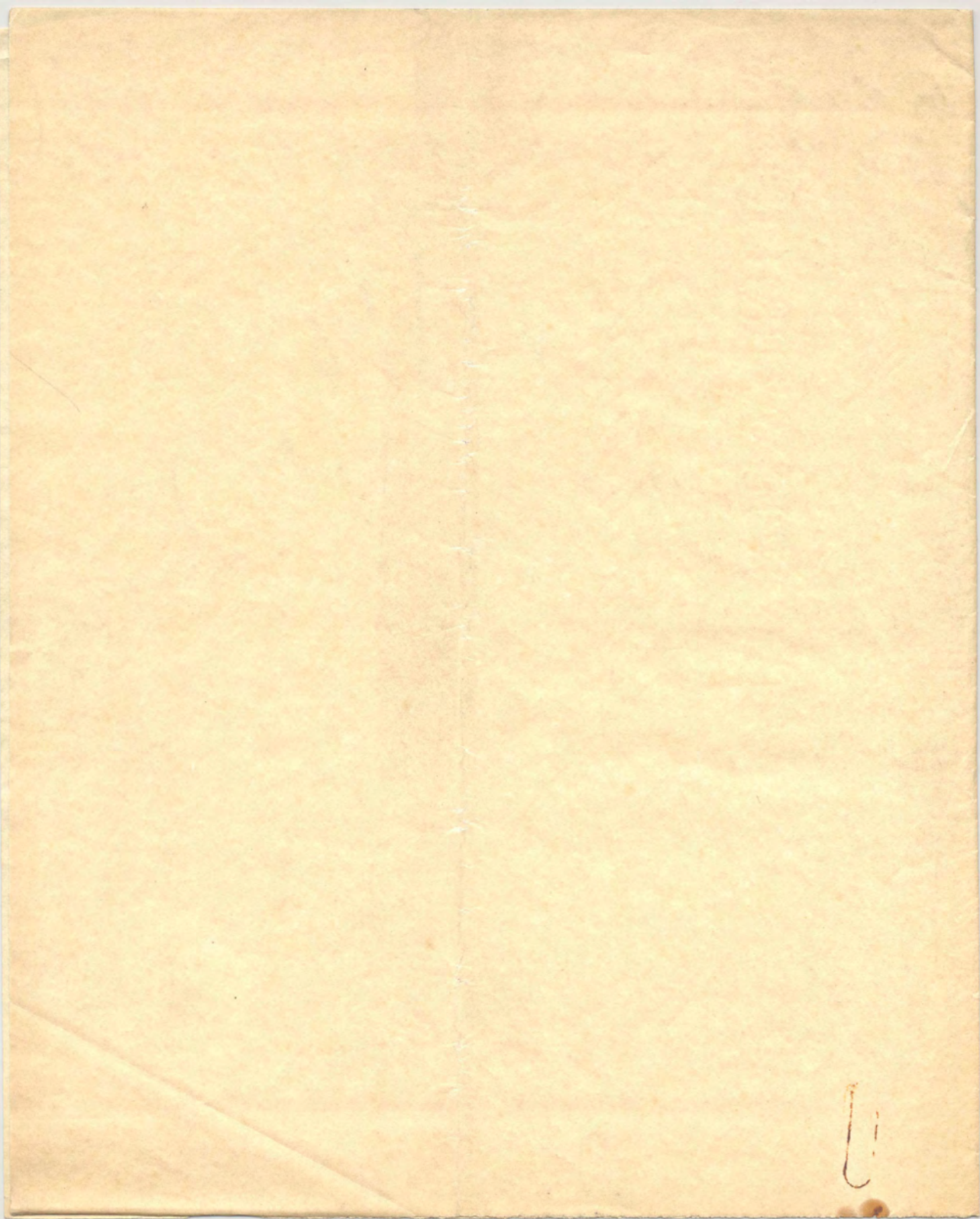
10

(4)

Pat. of rights

W. H. ...

EX

Co to jest filozofia i po co się jej uczymy? Wykład powszechny wygłoszony w Tarnopolu 22. XI. 1903. *W. Sawicki 13/XI 90*

W. Sawicki 13/XI 04, u. Szym 20/XI 90

Z wyrazem filozofia spotykamy się dość często w mowie potocznej. "To nie jest żadna filozofia" gdy chcemy powiedzieć, że to nie trudnego. Albo, gdy ktoś siedzi ciągle w książkach, mało się zajmuje życiem, nie dba o swe otoczenie, to go też nazywają ludzie filozofem, nawet z pewnym odcieniem lekceważenia. Człowiek ni praktyczny, marzyciel, itp. A znowy powiadamy ~~o kimś~~, komuś, co się martwi, niepokoi, gryzie i smuci, że niepowinien tak robić, że trzeba życie i jego przypadłości brać filozoficznie. *Henryk Litwin* Trzeba być filozofem! Więc skuszenie może się ktoś zapytać, co właściwie znaczą wyrazy filozofia, filozof, filozoficzny, skoro sami posługujemy się nimi w życiu potocznym, i skoro zdają się mieć znaczenie tak różne! Otóż, aby się dowiedzieć, czem jest filozofia, zapoznajmy się z rodowodem i z historią tego wyrazu. To zawsze droga najlepsza. N.p. Gdy by chodziło o znaczenie wyrazu cesarz, to byśmy rodowód tego wyrazu wykryli od Caesar, było to nazwisko rodziny rzymskiej; znaczyło - co do tego różne zdania: jedni wywyodzą od caesaries, czupryna bujna, drudzy od caesius, niebieskawy-szarawy, od oczu; dosyć że nazwa rodziny. Potem ponieważ z tej rodziny wyszedł twórca monarchii rzymskiej, która przed-

Go to jest filozofia i go to się... Wykład powieszony wyko-
szony w Tarnopolu 22. XI. 1907.
A wykładem filozofii apodyktyczną...
nie jest żadna filozofia" gdy ony powiadają, że to nie innego.
Albo, gdy ktoś chciał sięgnąć w książkach, jako się zdarza, nie
dla o swe oświecenie, to go nie należy iść do filozofii, nawet apodyk-
tycznej i lekceważącej. Całkowicie niepodobna, narzucić, itp. A znów
powiadamy o tym, że nie, że się nie, niepodobna, być i nie, że
niepowinno tak robić, że trzeba było być przygotowanym przed filozof-
ią. Trzeba być filozofem! Właściwie może się ktoś zapisać,
co właściwie znaczą wyrazy filozofia, filozof, filozoficzny, skoro sam
postrzegamy się nie w życiu porożym, i skoro zdaję się mieć znacze-
nie tak różne! Oj, gdy się dowiedzieli, że jest filozofia, zapoznają
się z rozumieniem i z historią jego wyrazu. To zawsze program. N-
gdy by chodziło o znaczenie wyrazu cesarz, tobyśmy mówili tego wyrazu
wykryli od Caesar, było to nazwało podobny trybik; znaczący - co do
tego różnie zdania: jeden wywodzi od caesars, od cesars, drugi
od caesius, niedziękawo-sarny, od caes; może że nazwa podobna. Potem
ponieważ z tej podobny wyraz i tworca podobni trybik, która przed-

tem była rzeczą pospolitą, przeto nazwy rodziny stała się nazwa nazwą urzędu, zrazu w tej rodzinie pias ~~wanego~~, urzędu panującego, cesarza. Otóż czy nam rodów i historia wyrazi filozofia potrafi w podobny sposób wyjaśnić znaczenie wyrazu filozofia? Spróbujmy. - Jest to wyraz złożony. Filo znaczy kocham, lubię. Zofia sophia, wyraz także ciekawy. Mądrość. Stał się u nas imieniem własnym. Dlaczego? Bo jako mądrość wiano matkę boską; sophia stała się jej przydomkiem, i jak jej imię tak i przydomk przy chrzcie nadawano. Otóż mądrość. Zatem filozofem ten, co lubi mądrość, ~~tak jak~~ a filozofią zamknięcie mądrości, podobnie jak filharmonia jest zamknięciem do harmonii, muzyki, jak filantropia jest miłością ludzi i postępowaniem w jej znaku. I pierwotnie też w tem tylio, a nie w innem znaczeniu używano tego wyrazu.

Po raz pierwszy spotykamy się z nim u greckiego historyka Herodota. który żył w piątym wieku przed Chr. napisał dzieło historyczne w IX. księgach a każdej z tych ksiąg dał nazwę jednej z muz. Otóż opowiada on o spotkaniu się Krezusa i Solona Krezus, król Lidyi a Azji mniejszej, Solon grecki mąż stanu. Powiada Krezusu do Solona: Słyszałem, że filozofując przewędrowałeś wiele krajów w celu ich poznania. Tu filozofując znaczy tyle co miłując mądrość, wiedzę. Zupełnie w tem samym znaczeniu użył słów tych Perikles inny wielki ateński mąż stanu, gdy rzekł w przemowie

ten byk rzeczą pospolitą, przeto nazwy podobny stała się nazwa barwy
 urzędu, stawał w tej roli nie pisarza, urzędu państwowego, cesarza.
 Ojciec czy nam mówić i historię wyznał filozofia porzucił w podobny spo-
 sób wykładnie znaczenie wyznał filozofia? Spróbujmy. - Jest to wyznał
 zony. Filo znaczy Kocham, iść. Złota Sophia, wyznał także ciękawy.
 Mędrość. Stał się u nas imieniem własnym. Dlaczego? Bo jako my mówić wie-
 diono: mądrą pojęć; Sophia stała się tej przyczyną, tem, i stał się imię tak
 i przytoem przy chrześcijaństwie. Ojciec mędrość. Zatem filozofem ten,
 co imię mędrość, tak jak a filozofia zamikowanie mędrość, podobnie
 jak filharmonia jest zamikowaniem do harmonii, muzyki, tak filantropia
 jest mędrością i miłością i odpowiedzialną w tej zmianie. I powinno być w tam
 było, a nie w innym znaczeniu używano tego wyznał.
 Po raz pierwszy spotykamy się z nim u greckiego historyka Herodota. Wtedy
 był w piątym wieku przed Chr. napisał dzieło historyczne w IX. księdze
 a każde z tych ksiąg był nazwę i obrot z mus. Ojciec opowiada on o spor-
 kania się Krezusa i Solona Krezus, król Lidyi a Azyi młodszy, Solon z
 grecki mędrak. Powiada Krezus do Solona: Słyszakem, że filozofując
 przeprowadzisz wiele ludzi w celu ich poznania. Tu filozofując znaczy
 wiele co mówią mędrość, wiedzę. Zaprawdę w tem samym znaczeniu użył
 słów tych Pericles inny wielki starożytny mędrak, gdy przekazywał w przemowie

do Atenyżków: w filozofujemy bezzniewieścienia, t. jest niżej mądrość i wiedzę, ale nie oddajemy się mimo to zniewieścianości, lecz uprawiamy także sztuki rycerskie, estwo i siłę pielęgnujemy. Otóż to znaczenie zachował wyraz filozof i filozofia po dziś dzień. Wszelkie zamieszanie się wiedzą, wszelkie zamieszanie do niej obdarzamy często z mianem filozofii. I dlatego nazywamy filozofem człowieka siedzącego w książkach i stroniącego od świata, o jego zajęciach i rozrywkach. Tu filozof znaczy odłukę wskutek tego. - Ale wyraz filozofia ma jeszcze inne znaczenie, które się również już w starożytności rozwinęło. Mianowicie zaczęto z czasem nazywać filozofią nie samo zamieszanie do wiedzy i mądrości, lecz samą wiedzę, a zwłaszcza wiedzę naukową, naukę. To nie dziwne. Takie zmiany w znaczeniu wyrazów niekiedy zachodzą. N.p. wyraz filharmonia zrazu zamieszanie do muzyki, a następnie zakład, przedsiębiorstwo, które czyni zadość temu zamieszaniu. Podobnie więc filozofia mądrość a potem mądrość, wiedza, to co zaspokaja tę mądrość, tę żądę wiedzy. Tak więc filozofia zaczęła oznaczać wiedzę, naukę. W tym znaczeniu spotykamy ten wyraz u największych filozofów greckich, u Sokratesa, a zwłaszcza u Platona i Arystotelesa. Filozofia tak jak dziś nauka różne oznaczała nauki. Mianowicie więc filozofią była tak dobrze

do Ateńczyków: a filozoficzny bezwzględnie, a. jest miły i miły
 Grość i wiedzę, ale nie obywateli, ale nie do zjawisk i zjawisk, lecz
 ogólnie, także sątki i ogólnie, także i tak i ogólnie. Ode to
 znaczenie zachowa wyraz filozof i filozof po dziś dzień. Wskazanie
 nowanie się wiedzy, wszelkie zamieszanie do niej obywateli często z mi-
 nianem filozofii. I dlatego nazwy filozofii i filozofii sądzącego
 "kajękach i etymologicznego od słowa, o którego są i rozrywki. Tu fi-
 losof nazwy obywateli i nauk tego. - Ale wyraz filozofia ma jeszcze
 inne znaczenie, które się również już w są rozrywki i rozrywki. Ma-
 nowicie są często z czasem nazwy filozofii nie są zamieszanie do wiedzy
 i ogólnie, lecz są wiedzę, a zwłaszcza wiedzę naukową, naukę. To nie
 dzwonego. Takie zmiany w znaczeniu wyrazów niekiedy zachodzą. N. p. wy-
 raz filozofia przez zamieszanie do nauki, a następnie z nauk, przed-
 siępisanie, które były są zamieszanie. Podobnie więc filozofia
 nieco różni się a potem mądrość, wiedza, to co zapobiega się mądrość, że
 kąd wiedzę. Tak więc filozofia sączą ogólna wiedzę, naukę. W tem
 znaczeniu spotykamy ten wyraz u najwześniejszych filozofów Grecji, u Sof-
 klesa, a zwłaszcza u Platona i Arystotelesa. Filozofia tak jak dziś ma
 dla różne znaczenia nauki. I dlatego więc filozofia była tak dobrze

geometria, jak astronomia, jak historia ale pośród tych wszystkich filozofii jedna szczególnie na uwagę zasługiwała mianowicie ta, którą nazwał Arystoteles pierwszą filozofią. Obok niej były inne. Ale ta pierwsza filozofia była nauką pośród wszystkich znaczeniem i ważnością pierwsza. Tak się zaś nazywała, gdyż: Wszelka nauka, wiedza naukowa różni się od potocznej wiedzy, od rutyny, tem, że podaje przyczyny, mówi, dla czego. N.p. mularz wie, że ma cegły tak lub tak układać przy budowie, ale dlaczego, wie tylko architekt. Wiemy wszyscy, że na gorączkę pomaga ziele zmywanie, ale dlaczego, tylko lekarz. Wiemy wszyscy, że gdy odpowiednio skręcimy kurek, światło zgaśnie. Ale dlaczego, tego nas uczy nauka, a zwana fizyka. Tak samo, dlaczego np. woda wypływa z naczynia linią krzywą, zwaną parabolą itd. I gdy się tym sposobem o wszystko pytamy, możemy się też pytać, dlaczego dzisiaj tak lub inaczej na świecie. Na to przyczyny; ale te przyczyny także miały swe przyczyny i tak dalej ciągle wstecz. Ale czy bez końca a może bez początku? Nie mówi Arystoteles. Porównanie z łańcuchem. Więc musi być jakaś pierwsza przyczyna wszechrzeczy. Nauka, która się zajmuje tem, jest pierwszą nauką, filozofią. Zaraz tu zaznaczę, że ta nauka później przezwana została inaczej Metafizyką. Powstanie tej nazwy. - Ale widzimy, że filozofia zaczęła się zajmować najwyzszymi zagadnieniami umysłu ludzkiego. To znów jedno znaczenie.

...takie jest, jak astronomia, i tak historia ale porząd tych wywarach
 filozofii jedną szczególnie na uwagę zasługująca miało być to, że
 nazwał Arystoteles pierwszą filozofią. Oboj nierzwykłe. Ale za pier-
 wszą filozofia była nauka postępowych nauk, a następnie i wzniosła pier-
 wszą. Tak się zaczęła nazywać, gdyż: Wszelkie nauki, wiedza naukowa przed-
 się o porządek wiedzy, od nauki, że podaje przewidy, mówi, że
 czego. N.p. mianem wie, że nie mógł tak lub tak ufać przy budowie,
 ale dlatego, wie tylko o architekturze. Wiedzy wyszły, że na różnorodny porzą-
 dek, a nie zrywaniem, ale dlatego, tylko lekarza. Wiedzy wyszły, że gdy
 odpowiednio architektura, a także zgranie. Ale dlatego, że na nas
 nauka, a zaważając, tak samo, dlatego, że p. woda wypływa z naczynia
 linia krzywą, zwaną parabolą. I gdy się tym sposobem o krzywą
 wybrały, nierzwykłe, dlatego dlatego, tak lub inaczej na świecie
 nie to przewidy; ale to przewidy także miały swe przewidy i tak dalej
 ciągle wstępnie. Albowiem, że koniec a koniec, że koniec, nie mówi Arysto-
 teles. Porównanie z filozofem. Wiedza ma być, jak pierwsza przewidy-
 wane, że nauka, która się zajmuje tem, jest pierwszą nauką, fi-
 lozofią. Zaraz tu zaznaczyć, że ta nauka powinna być pierwszą, została i
 metafizyka. Powołanie tej nauki. - Ale wiadomo, że filozofia zaczęła się
 zajmować najwzajemnie zagadnieniami wiedzy ludzkiego. To znów jedno z

W tem znaczeniu filozofia jest nauką o najgłębszych, najogólniejszych zagadnieniach umysłu ludzkiego. Kto bowiem chce zbadać pierwszą przyczynę wszechbytu, ten musi też znać istotę świata; metafizyka, to nauka o istocie wszechrzeczy. To więc drugie znaczenie. ^{Filozof zatopinyw za} światach, niemal marzyciel.

Ale jeszcze inne. Mianowicie już u Greków, którzy właśnie te dwa wspomniane znaczenia nadali filozofii, budziły się u niektórych ludzi wątpliwości czy też przypadkiem nie więcej od istoty świata powinien człowieka obchodzić on sam, jego cele i zamiary, jego życie i prace. Stąd: filozofia jako nauka o właściwym sposobie życia. I w tem znaczeniu nazywamy filozofem człowieka, który według pewnych zasad, odmiennych od ogółu ludzi, ale na podstawie rozumowej, bierze wypadki życiowe. Trzeba to brać filozoficznie; zapatrywać się na to nie jak inni, ale według właściwej wartości ocenić, spokojnie, z ogólniejszego, wyższego punktu widzenia. Więc trzecie znaczenie, życiowe, praktyczne.

~~Wskutek rozwoju nauk stało się jednak, że~~

Tak więc znajdujemy w rozwoju znaczeń, które przybierał kolejno wyraz filozofia, wyjaśnienie znaczeń, w których się go dzisiaj używa w mowie potocznej nawet. Ale tak samo jak dzisiaj wyraz Caesar ma inne znaczenie niżeli wtedy, gdy był nazwiskiem rodziny, tak też z wyrazem filozofia.

6-

Zwróćmy się do tego, jakie o n ma zisiał znaczenie. Otóż tu należy przedewszystkiem zaznaczyć, że nie oznacza on ani wszystkich nauk, jak dawniej, ani też jednej tylko nauki. Sprawa jak z teologią. Szereg nauk dogmatyka, ~~exeg~~ teologia moralna, teologia pastoralna. Albo jak medycyna Ktos uczy się medycyny. ^{Medycyna} Tak samo i filozofia. Ale jakie nauki do niej należą? Co do niektórych zgodność co do innych spór do pewnego stopnia. Otóż przedewszystkiem metafizyka, doobra już nasza znajoma. Ale obok niej zaraz druga. Mianowicie wątpliwość czy można wiedzieć coś o istocie świata. Czy rozum ludzki może przeniknąć tajniki bytu. Skąd ~~waż~~ zastanowić się nad granicami i podstawą wiedzy ludzkiej. Teoria poznania. Ale w tym celu potrzeba zapoznać się z tem, jak człowiek nabywa wiadomości jakie czynności umysłowe wykonywa. To psychologia. Faktycznie też teoria poznania stworzyła nowożytną psychologię. Psychologia. Z niej logika etyka estetyka. - Oto zasadnicze nauki filozoficzne. Obok tego mówią jeszcze o innych. N.p. filozofia historii. Szuka praw w rozwoju dziejowym. Zlbo filozofia nauk przyrodniczych etc. Każda bowiem nauka ku filozofii się ma. - Możemy się zapytać, co łączy w jedn.łość te wszystkie nauki filozoficzne! Albo Podstawą doświadczenie wewnętrzne. Czyli, duen człowieczy jest pośrednio lub bezpośrednio, wyłącznie lub przynajmniej w części ich przedmiotem.

Zwrócić się do tego, jakie o n...
 przedewszystkiem zająć, że ni...
 dawać, ani też jedną tylko naukę...
 godziwyska, exeg. teologia moralna, teologia pastoralna. Albo jak...
 na Kros uczy się nieuczyni. Tak są...
 należą? Co do niektórych zgodność...
 Odcz przedewszystkiem metafizyka, bo...
 zająć drugą. Mianowicie wątpliwość...
 światła. Czy rozum ludzki może...
 wie się nad granicami i...
 w tym celu potrzeba zapoznać się...
 jakie czynności umysłowe wykonywa...
 poznania stworzyła nową psychologię...
 ewolucyjną. - Oto zasadnicze...
 jeszcze o in. w. N. p. filozofia...
 wym. Ziko filozofia nauk przyrodniczych...
 losali się na. - Iloczyn się...
 nauki filozoficznej! Albo...
 dach człowieczy jest...
 niżej w części ich przedmiotem.

Z tego wynika, jak wieli obszar. Więc trudna. Po co się jej uczymy? Nie mówię tu o specjalistach, ale o ogóle ludzi. Czy się jej uczą? Są pewne nauki, których każdy człowiek średnio wykształcony do pewnego stopnia zna. I historia.

Korzyści płynące ze znajomości filozofii najlepiej nam powiedzą, po co się jej uczymy. Z filozofii w ogóle, z zajmowania się jej zagadnieniami płynie korzyść pewnego uduchowienia życia. Wzrok ku wnętrzu skierowuje; od tego, co nam zmysły okazują, odwraca i ociąga. To bardzo cenra przeciwwaga. a W życiu potoczna zwracamy więcej uwagę na to co z zewnątrz. Więc niebezpieczeństwo jeździ nie zapomnienia, to przynajmniej lekceważenia świata duchowego. Materyaliści przeważniepośród przyrodników. Wśród filozofów bardzo rzadko stosunkowow. A ci którzy byli, wcale nie najtężsi filozofowie. Dalej korzyść płynie ta, że przyzwyczajają umi do pracy dość skupiania uwagi, jak żadna inna wiedza. Tu cała uwaga musi być utrzymana siłą woli; żadnej innej pomocy nie ma. Korzyści z poszczególnych nauk filozoficznych. Tu pierwsze miejsce logika. Podobnie jak gramatyka. - Ale czyż trzeba tych praktycznych niejako korzyści? Obcowanie z największymi duchami ludzkości. Oderwanie się od drobnych spław życiowych. Pay zenie sub specie aeternitatis.

z tego wynika, jak wieli obasz. Więc trudna. Po co się jej bezwzględnie
 nie mówię na o specjalistach, ale o ogóle ludzi. Czy się jej bezwzględnie
 pewne nauki, których każdy człowiek średnio wykształcony do pewnego
 stopnia zna. Historja.

Korzyści płynące ze znajomości filozofii najlepiej nam powie, po
 co się jej bezwzględnie. Z filozofii w ogóle, z zajmowania się jej zagadnie-
 niemi głównie korzyść pewną do udowodnienia życia. Wartość ku wnętrzu siebie
 widać; od tego, co nam zamyśli okazuje, odwraca i odwraca. To bardzo cenna
 przedmiot. W życiu potocznie zwracamy uwagę na to co zewnątrz.
 Więc niebezpieczeństwo jest dla nie zapomniała, to przyjaźni i lekcewa-
 żenia świata duchowego. Historja filozofii przeważnie porusza przyrodniczków.
 Warto filozofów bardzo mało do społeczeństwa. A ci którzy byli, wcale nie
 najłatwiej filozofowie. Dalej korzyść płyniąca, że przywykła jest do
 pracy dość ekwipania ludzi, jak każda inna wiedza. Tu cała wiedza ma
 być utrzymana się woli; każda jest inna pomocy nie ma.
 Korzyści z poszczególnych nauk filozoficznych. Tu pierwsze miejsce jest
 ka. Podobnie jak trawia. - Ale czyż trzeba tych praktycznych nie-
 jako korzyści? Obcowanie z najwęższymi duchami ludzkimi. Obcowanie
 się od drobnych spraw życiowych. Być może sub specie aeternitatis.